

EL PROCÉS DE BOLONYA I ELS ESTUDIS D'ARQUITECTURA

Al rebuf de l'agitació que el procés de Bolònia està produint entre alguns sectors universitaris i que els mitjans recullen a bastament, s'està intentant obrir una polèmica per part d'alguns arquitectes del Col·legi d'Arquitectes de Madrid que intenten involucrar a tot l'estament professional dels col·legis d'Espanya i de passada a les escoles d'arquitectura. Es pretén argumentar la fal·làcia de l'inevitable devaluació del títol d'arquitecte espanyol en l'Espai Europeu d'Educació Superior -vulgarment "Procés de Bolònia"- i per això no s'ha dubtat a emprar mitges veritats o, fins i tot mentires.

Es tracta d'una iniciativa que només es pot entendre amb clau local, però que a causa de la facilitat de difusió de la WWW i per l'oportunisme d'algun que altre col·lega desinformat, pot crear alarma injustificada al si de les escoles d'arquitectura i entre els arquitectes. Per aquest motiu em sembla important fer els aclariments que segueixen.

1. **L'EEES és una oportunitat única per a la necessària dinamització de la universitat.** Ja avui, l'èxit de programes de mobilitat europea d'universitaris i joves graduats posa en evidència la demanda de l'Espai Europeu d'Ensenyament i evidència la irreversibilitat del procés de convergència. També posa en evidència les dificultats de fer compatibles i comunicables els heterogenis sistemes dels diversos països.
2. Tant o més heterogenis que els sistemes universitaris ho són les organitzacions professionals que el procés de Bolònia no regula de cap manera i que requeriran del seu propi procés de convergència. Són dos processos diferents que només en el context espanyol es confonen perquè **només a Espanya i poquíssims països més el títol universitari dona accés directe a l'exercici professional**, sense cap altre organisme avaluador que certifiqui aquell títol i posi altres condicions per exercir la professió. Aquesta peculiaritat espanyola és una herència de quan només hi havia molt poques escoles i sens dubte té els dies comptats quan avui n'hi ha trenta cinc i el número segueix creixent. **No haver organitzat encara un nou sistema d'habilitació per a l'exercici professional és**

segurament un dels problemes de la confusió en què ens trobem.

3. **La diferenciació entre les atribucions professionals i les competències que s'adquireixen als estudis és crucial per entendre allò que serà l'EEES que es limita a intentar fer comparables els sistemes universitaris per permetre les transvasaments dels estudiants i, eventualment, dels titulats a partir del coneixement de les competències que cada grau ofereix. Altra cosa és la regulació de les atribucions professionals en cada estat de la Comunitat. i, encara una altra cosa és la permanència de les atribucions exclusives que no són objecte del procés de Bolònia.**
4. Evidentment, les atribucions dels arquitectes espanyols són molt més àmplies que la de cap dels col·legues europeus i inclouen les que en altres països exerceixen enginyers, paisatgistes i d'altres. En qualsevol cas, la visió projectual compartida té notables i reconeguts avantatges per a la qualitat de l'arquitectura.
5. **El procés de convergència europea en el camp dels estudis tècnics, s'ha traduït a l'Estat Espanyol en un seguit de disposicions contradictòries que, en intentar complaure als diferents actors, ens ha anat allunyant d'Europa i situat en una situació difícilment comprensible.**
Efectivament, en el camp de l'arquitectura i per requeriment de sectors col·legials i d'algunes escoles importants com la de Madrid, (reunió de la Conferència de Directors d'Escoles a Màlaga de desembre de 2004) no es va optar per l'estructura de Grau més Màster per evitar l'accés al màster integrat d'arquitectura i, amb ell, al títol d'arquitecte d'altres graduats sense competències adequades. Es va defensar en canvi un grau d'arquitectura de 5 anys més el Projecte Final de Carrera.

En conseqüència el RD del 2007 que establí que l'accés a les professions reglades es podia fer tant a partir d'un Grau (de 240 crèdits de transferència europeus)) com d'un Màster (de 60 a 120 ECTS) considerà el d'arquitectura com un Grau excepcional de 300 ECTS amb una ambigua "*presentació i defensa*" del Projecte Final de Carrera per a l'obtenció del títol d'arquitecte. També establí uns Doctorats als que es pot accedir amb un títol que acrediti 300 ECTS.

Aquesta situació d'excepcionalitat només s'explica per la forta incidència dels interessos professionals en les Escoles i per la preocupació dels Col·legis i del seu Consell Superior, en d'intrusisme d'altres professions i d'altres arquitectes europeus en les atribucions professionals al nostre país.

Pel que fa a les Escoles, reunides periòdicament en la Conferència d'Escoles d'Arquitectura Espanyoles, varem decidir presentar a aprovació uns plans de 300 ECTS més altres 30 crèdits per al PFC, de manera d'equiparar la càrrega del seu Grau "especial" a la d'un màster i acomplir així el decret tot assegurant el nivell de qualitat. (reunions a Alacant i València del 2007 i a Donostia del 2008). Complementàriament, ens proposarem que aquests plans fossin fàcilment transformables en un Grau de quatre anys (240 ECTS) i un Màster (90 a 120 ECTS), ateses les dificultats que algunes comencem a tenir en programes d'intercanvi europeu per la falta d'harmonia del sistema espanyol respecte als altres. Tot això ho varem fer arribar al Ministeri amb una petició d'entrevista sense obtenir cap resposta.

Des de fa molt de temps, s'ha anat fent majoritari el convenciment entre les Escoles de que el que cal de d'un punt de vista acadèmic és retornar a la normalitat de l'estructura d'un Grau i un Màster Integrat en Arquitectura, (que vol dir no especialitzat) tot modificant el Decret de 2007, quan encara hi som a temps per tal de realment incorporar-nos al procés de Bolònia que ens ha de permetre la integració activa en l'EEES, així com els transvasaments entre Escoles en el marc de l'autonomia universitària i amb estudis d'altres Graus.

Així les coses, el més de gener de 2009, apareix l'acord del Consell de Ministres estructurant els estudis d'enginyeria en Graus i Màster, per donar una resposta als antics Enginyers Tècnics i als Superiors, sempre en clau exclusivament interna espanyola. Aquest acord canvia radicalment les normes de joc en que es basava el procés esmentat fins ara i situa el grau d'arquitectura en una situació d'*avis rara* a Espanya (amb els metges i altres), sense resoldre les dificultats d'harmonització a Europa.

En aquesta nova situació i en qualitat de president de la Conferència de Directors d'Escoles Espanyoles, vaig poder-me entrevistar

finalment amb el Director General d'Universitats per fer-li avinent la nostra sorpresa i estudiar, com li havia demanat mesos abans, quines possibilitats hi havia de retornar a una estructura de Grau i Màster, similar a la que ara gaudiran els enginyers i, en qualsevol cas i mentre això no es fes efectiu, demanar garanties sobre l'acceptació dels 30 crèdits addicionals als 300 ECTS del Grau d'arquitectura. En data d'avui i malgrat la receptivitat que va demostrar el Director General, no hem rebut cap resposta tot i que possiblement es desvel·li quelcom en una pròxima reunió ja prevista junt amb el Consell Superior de Col·legis d'Arquitectes d'Espanya.

La junta de l'Escola Tècnica Superior de Madrid - ETSAM- va reaccionar molt ràpidament fent una proposta d'un Grau de 300 ECTS més un Màster de 60 ECTS, compostat pel Projecte Final i pràctiques, cosa que ha estat objecte de debat en el si de la Conferència de Directors reunida el mateix dia que (i a la mateixa ciutat de Madrid on) el Consejo Superior de Colegios de Arquitectos acordava promoure la modificació de l'acord de Ministres del 2007 en el mateix sentit.

Reunida la Conferència d'Escoles d'Arquitectura Espanyoles, per analitzar l'estat de redacció i tramitació dels nous plans d'estudi, també va discutir la necessitat d'una nova estructura que inclogués el Màster en el currículum dels futurs arquitectes per concloure que en qualsevol cas, en el marc actual del Decret de 2007 calia assegurar l'aprovació de plans per al Grau que incloguessin els 30 ECTS per al PFC, cosa que permetrà en un futur pròxim desglossar-lo en Grau i Màster per, finalment convergir amb la resta d'Europa .

Esperem que això permetrà mentrestant, la revisió de tota la política de beques i d'ajuts que és una condició necessària per a una implementació racional i justa del nomenat procés de Bolònia.

Per tant, no es pot dir sense faltar a la veritat que els estaments professionals com el *Consejo Superior* ni els acadèmics com la Conferència d'Escoles no estiguin treballant per tal d'intentar corregir una deriva que no ens agrada, però que no té res a veure amb cap situació alarmant ni és un problema de l'Espai d'Educació Superior Europeu, ans de la pròpia complexitat de la transformació, de certa indecisió política i de la resistència de persones que estant jugant un paper deplorablement reaccionari i que només pretenen el

**manteniment de privilegis cridant als instints
professionalistes més primaris.**

Ferran Sagarra i Trías
Director de l'ETSAB

Barcelopna, 20 de març de 009